

Василь Горинь Виноградник Романа Кудлика

Аж не віриться. Українському поетові та перекладачеві, незмінному редакторові завжди молодому Романові Кудлику виповнюється сімдесят. Народився він 4 травня 1941 р. у місті Ярославі (Польща). Батько Михайло за всіх часів був службовцем, мати Іванна – вчителька. 1945 р. горезвісна «Вісла» змінила життєву течію, і широкий потік лемківського люду із питомих українських земель було переселено на терени західних областей УРСР. У тому році родина Кудликів

(батьки, два сини – Богдан і Роман) також була депортована й опинилася в Дрогобичі. Там 1946 р. народилася сестра Ірина. Так Дрогобиччина стала рідною для лемківської родини, родового гнізда Кудликів.

1958 р. у Дрогобичі Кудлик закінчив із золотою медаллю середню школу, рік працював у редакції газети містечка Комарно поблизу Городка. У дрогобицькій обласній газеті «Радянське слово» з'явилися його перші вірші, які благословив Микола Ільницький. Витоки віршування, очевидно, лежать у антоничівських джерелах, адже про поета Богдана Ігоря Антонича Роман Кудлик почув раніше, ніж Дмитро Павличко, Ігор Калинець чи

навіть Микола Ільницький, які здобули славу відкривачів імені Антонича, бо ж батько розказував у дитинстві Романові, як вчився з Антоничем у польській гімназії, а мати-педагог прищепила синові любов до віршованого слова. Із перших поетичних кроків Р. Кудлик осягнув, що мова поезії може бути розмовною, а тому, облюбувавши собі вільний вірш – верлібр, уже першу збірку іменував «Розмовою» (1963).

1959 р. Роман стає студентом філологічного факультету (українське відділення) Львівського університету ім. Івана Франка. Поезія назавжди стає його життєвою поведаркою. Виступами у студентській аудиторії захоплював цінителів поетичного слова, особливо зачаровував дівчат, які на час забували про лекції та семінари, починали мислити про красиве, високе, а може і мріяти про потаємниче. Поезія заповнювала почуття і думки юні (і не тільки) – наближалася доба шістдесятництва, часи дивовижні, літературне явище непередбачене.

Р. Кудлик стає вельми популярним завдяки чітко зарисованій індивідуальності, він умів вловлювати нові віяння в літературі. Відчував, що займає майже вільне місце в українському поетичному віршуванні: творення модерних образів, витончених метафор і несподіваних порівнянь – усе вкладалося у вільний вірш. Свій поетичний хист шліфував під впливом європейської та світової поезії. Не лише П. Верлен чи А. Рембо були його лектурою, але й Н. Хікмет і П. Неруда цікавили його в студентські роки; зачитувався також віршами В. Вітмена (в перекладах І. Кулика і В. Мисика) – поезії з його збірки «Пагінці трави», здавалося, паростями проростали в поетичну структуру двадцятирічного українського поета. Отого стрункого, делікатного, інтелігентного, – інтелігентність Роман ніс у собі органічно, – усе це поєднувалося з енергійністю, навіть спортивністю.

Про Р. Кудлика можна сказати словами котрогось із наших минулих літературних критиків (М. Євшана чи М. Рудницького), що цей поет нагадує спортсмена, котрий спішить на тренування чи змагання, але встигає спостерегти якийсь штрих пейзажу або урбаністичну деталь, не забуваючи післати привітання дівчатам. Благодатна пора наступала для української поезії: відкривалися спецфондівські зібрання творів письменників розстріляного

відродження, поети-шістдесятники відкривали нові обшири української літератури. В. Симоненко, М. Вінграновський, І. Драч, В. Стус – нові поетичні вітровіння, імена випосаджені природою – під опікою таких носіїв літературознавчої думки, як І. Світличний, І. Дзюба, Л. Коваленко, Михайлина Коцюбинська.

Тимчасом стаціонарне навчання в університеті Р. Кудлик поєднував із працею у львівських обласних газетах, а згодом і в журналі «Жовтень» (нині – «Дзвін»). Закінчивши університет (1964), ще певний час працював у «Жовтні», та звідти його звільнено за виступ проти переслідування й арештів української творчої інтелігенції, що прокотилися по багатьох містах України. Наростання тиску комуністичного режиму, цькування і погрози мали на меті ізолювати молодого поета від літературного життя, зачинити перед ним двері друку.

Стояв перед обов'язком громадянським і покликанням поетичним («Чому тут немає наших друзів?» – запитав на спілчанських зборах за участі обкомівського функціонера). Тепер відкривалася одна дорога – іти разом з ними. Але як іти, коли їх повели, а інших, таких як ти, залишили тут «під ковпаком», постійним наглядом, обмеживши можливість спілкуватися, друкуватися, навіть працювати. Обмеживши можливість творити. Та хіба можна примусити поета мовчати? А чи продовжуватиметься споконвічна традиція української поезії – замовкнуги надовго?

Однак треба було звикати до нових умов: свого імені тут, «на волі», не варто опоганити, ані лжесловом підлещувати систему. Обставини вимагали приставати на будь-яку роботу, шукати прихистку в установах не дуже близьких до літературної творчості. Про резигнацію не могло бути й мови. До всього долучили виступ на похороні друга-композитора, Романові слова не вписувались в офіційну парадигму і цього йому прощати не збиралось.

Довго-довго треба було чекати, щоб повернутися на ті жовтневі пороги на вулиці Ватутіна, – нині ці пороги вулиці Князя Романа стали дзвонковими. Повернувся до журналу з надією, що разом з іншими Романамі (хіба можлива львівська література без Романів?) вдасться повернути стерно, щоб прямувати новим річищем. Невдовзі часопис «Дзвін» за керівництва Романа Федоріва набув нової сутності – літературної, суспільної, культурологічної.

Отож, для Р. Кудлика, якому громадянська совість не дозволяла зійти з обраного шляху, настали часи пошуків роботи. Працював у багатотиражній пресі, на телебаченні, у Львівській філармонії... Від 1980 р. – знову в журналі «Дзвін»: спочатку на посаді завідувача відділу критики, згодом – заступника редактора, а від квітня 2001 р. він головний редактор часопису. У 1989 р. був одним із організаторів та працівників газети «Просвіта».

Перша книжка поета «Розмова» побачила світ 1963 р. у київському видавництві «Держлітвидав». Це була так звана касета – серійне видання перших збірок поетів, серед яких, крім Р. Кудлика, запам'яталися такі автори, як М. Красюк, В. Крищенко, М. Лиходід, П. Мовчан, В. Підпалій, Л. Танюк, С. Тельнюк. Згодом вийшли з великими інтервалами інші його збірки: «Весняний більярд» («Молодь», 1968), «Яблуневі ліхтарі» («Каменярь», 1979), «Листя дикого винограду» («Молодь», 1987), «Горішня брама» («Дніпро», 1991), «Нічне збирання винограду» («Просвіта», 2007). До останньої книжки ввійшли ранні твори поета, які свого часу не могли бути опубліковані. У поезії Р. Кудлика суспільні проблеми набувають особливого виміру, який обумовлюється громадянською позицією автора, активністю поета; безпосередність передачі настрою ліричного героя, зорові спостереження, слухові враження роблять його поезію доступною. Він намагається ламати усталені схеми поезики, творить власний канон. Йому пишеться завжди легко, а особлива ритмічність поетичної техніки полонить читача. Тематично його вірші – це провінційні картинки, ситуації малих містечок, аура крайніх вулиць; образи винограду і калини, дерев і квітів, трави найхарактерніші в його поетичній палітрі.

Поет був рівний на всьому творчому шляхові, незважаючи на замовчування й удари несправедливої критики. Особливо тут знеславився відомий публіциста – автор рецензії на поему Р. Кудлика «Зелені радощі трави». Було це у давню давнину, ще тоді, «коли й ми були птицями». «... А ще до того / Ми були травою...» Коли «дивилися очима зеленими і сміялись зеленим сміхом, і шептались зелено...»

Ніяк не міг сприйняти цих образів казенний псевдорцензент і барабанув у «свій чорний барабан». Справді, не міг він досягнути

і побачити, «як золотий гребінь сонця розчісує біляве волосся ромашок», «як на березі моря губиться розірване намисто», як то можна сміятися «оранжевими від місяця губами», «ховатися у шелест поцілунків...» Не міг стриматися рецензент від ширшого цитування молодого поета, що не дотримувався основ віршування, яких його навчали на факультеті, а, забувши про силабіку і тоніку, гарцював своїми вільними віршами:

... Наші пера
Із крил спадали,
Як з дерев
Опадає листя,
Ми упали в траву,
Я побачив –

Що у тебе срібliste тіло,
Що в очах твоїх
Спраглість жіноча...

Тут цитата обривалася, бо автор, пам'ятаючи про моральний кодекс будівника, не смів наводити дальших рядків поеми та ще й у компартійній газеті. Не оминали критичним словом поетичного доробку Романа Кудлика й університетські вчені-філологи. Та поет пам'ятав про своє призначення і йшов своєю дорогою.

Низка ритмічних поезій Р. Кудлика чекали свого композитора, і той знаходився, творча співпраця митців увінчувалась успіхом. Поет-пісняр разом із композиторами Володимиром Івасюком, Ігорем Білозором, Богданом Ігорем Янівським та іншими створили низку широковідомих пісень («О сизокрилий птах...», «Я – твоє крило», «Батьківське жито», «Чумацький шлях», «Барвисті сни», «Вишнева віхола» та ін.), які виконували і виконують співаки та вокально-інструментальні ансамблі України і зарубіжжя.

Пише поет і пісенні тексти до вистав львівських та київських театрів, а також лібрето опер і мюзиклів. Роман Кудлик – автор лібрето опер Богдана Янівського «Одеська балада» й «Царівна Жаба», які витримали близько сотні вистав на сцені Львівського національного театру опери і балету. А на сцені Першого українського театру для дітей та юнацтва у Львові з успіхом ішли

та йдуть його мюзикли (композитор Богдан Янівський) «Лис Микита», «Перстень спокуси», «Незвичайні пригоди в Країні ігор» та ін.

Поезії Романа Кудлика перекладено англійською, білоруською, болгарською, російською, румунською, серболужицькою, французькою та іншими мовами. Виступаючи й сам як перекладач зі слов'янських мов, Р. Кудлик дав українському читачеві низку поетичних та прозових творів зарубіжних авторів.

Поет Кудлик належить до знаменитого кола друзів – творчих особистостей Львова. Тішачись їхньою сердечною приязню, видрукував у часописах більше десятка оригінальних есеїв-портретів українських письменників, літературознавців, композиторів, художників, артистів тощо. Побратимам дарував поетичні посвяти, з яких наведемо дві:

Романові Іваничуку:

У час осінньої прозорості,
коли в виноградниках стиглих
відбиваються останні ластівки,
весло у кутку
нагадує недавнє літо,
а помах руки дівочої –
уже далеку весну.
... І душа забринить
наче птахом покинута гілка:
жаль –
прозорість осіння прийшла,
та пора пожинати плоди...

Миколі Ільницькому:

Так негадано, друже,
Так гвалтовно, незримо,
Не прощаючись з осінню,
Ми вступаємо в зиму;

Ми сьогодні з тобою
На самісній грані –
Впали наші сніги
Всього заніч...

Одначе, як спостеріг критик, найкращий вірш-посвята Романа Кудлика – артистові Юрію Брилинському, з отим першим

рядком: «Юрко в четвер запрошує на борщ!» Як на мене, також прегарна поезія присвячена скульпторові Емануїлу Миськовій, опубліковано її в «Літературній Україні».

Романові Кудлику – сімдесят. Сімдесят років журналові «Дзвін», що в різні часи прибирав різні назви: «Література і мистецтво», «Радянський Львів», «Жовтень», «Дзвін». Очоловали редакцію різні редактори: Петро Козланюк, Юрій Мельничук, Ростислав Братунь, Микола Романченко, Роман Федорів. Десять років головним редактором журналу «Дзвін» є Роман Кудлик, мій однокурсник (1959–1964 рр. навчалися в університеті), з яким мене в'яже щира дружба, спільні ціннісні орієнтації, погляди на життя, літературу, поезію, очевидно, спільні світоглядні переконання. Наша взаємність залишається непохитною – довгі роки щируючись між собою, чуємося духовно ближчими. І на його життєвій дорозі, на поетичній ниві від «Розмови» до «Нічного збирання винограду» ми не припиняємо суперечок про новелу чи баладу, хоча знаємо, що про ці ліро-епічні роди (улюблені жанри поета) краще сказали наші вчителі – Іван Денисюк та Григорій Нудьга, а чи наш друг Тарас Салига. До того ж, Ювіляр розширює свої жанрові розмаїтості, використовуючи також такі роди, як романс, казка, апокриф, монолог, притча, є в поета навіть вірші-гости.

На завершення. Роман Кудлик – член Національної Спілки письменників України від 1965 року. Лавреат премії імені Василя Мисика (1997), Фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського вільного університету (2000) та премії ім. М. Шашкевича (2002).